

موسسه مطالعات بین المللی انرژی

پایش هفتگی تحوالات نفت ۳۹

شماره ۳۹ / هفته چهارم / اردیبهشت ماه ۱۴۰۱

پژوهشکده اقتصاد انرژی

● افزایش گردش مالی شیل آمریکا

● تصویب طرح نوپک (No Oil Producing and Exporting Cartels Act) در کمیته قضایی سنای آمریکا

● به دلیل نگرانی‌های اقتصادی و افزایش ارزش دلار، قیمت نفت کاهش می‌یابد

● عربستان قیمت فروش نفت خود را کاهش داد؛ احتمال کاهش قیمت جهانی نفت

● چالش‌های داخلی اتحادیه اروپا در تحریم نفت و گاز روسیه

● سکوت اوپک در مورد سیاست‌های تحریمی اروپا علیه نفت و گاز روسیه

● تسلا: خودروهای برقی ارزانتر و پاکتر از خودروهای سوخت فسیلی است

● تولید نفت ادامه می‌یابد، اما با انتشار کربن کمتر

تغییرات هفتگی نفت خام‌های شاخص

(دلار در بشکه)

تغییرات نسبت به هفته قبل (درصد)	برنت موعدار	تغییرات نسبت به هفته قبل (درصد)	وست نگزاس	تغییرات نسبت به هفته قبل (درصد)	سبد اوپک	هفته
-۷٫۸	۱۰۳٫۵۸	-۴٫۲	۹۹٫۱۵	-۴٫۵	۱۰۴٫۳۵	هفته منتهی به ۸ آوریل ۲۰۲۲
۰٫۷	۱۰۴٫۲۸	۲٫۴	۱۰۱٫۵۲	-۰٫۱	۱۰۴٫۲۷	هفته منتهی به ۱۵ آوریل ۲۰۲۲
۱٫۶	۱۰۵٫۹۶	۲٫۶	۱۰۴٫۲	۴٫۶	۱۰۹٫۱	هفته منتهی به ۲۲ آوریل ۲۰۲۲
-۲٫۷	۱۰۳٫۰۷	-۱٫۵	۱۰۲٫۶۶	-۴٫۰	۱۰۴٫۷	هفته منتهی به ۲۹ آوریل ۲۰۲۲
۶٫۷	۱۰۹٫۹۸	۳٫۹	۱۰۶٫۶۸	۶٫۶	۱۱۱٫۶۵	هفته منتهی به ۶ می ۲۰۲۰

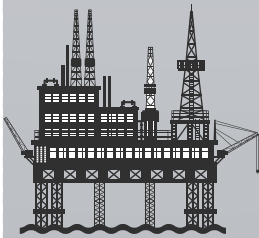
تحریم‌ها و پیامدهای اقتصادی افزایش قیمت نفت

تحولات بازار نفت در هفته منتهی به ۶ می ۲۰۲۲

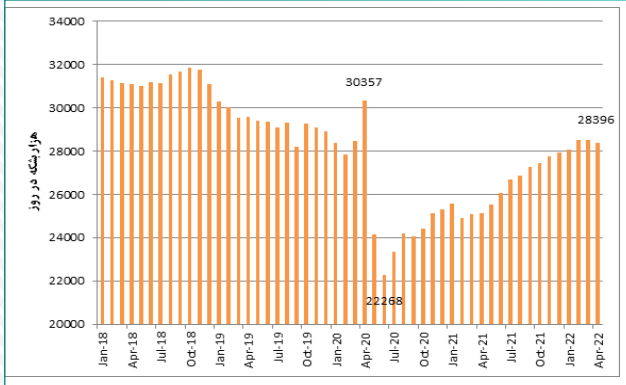

ابعاد و پیامدهای کاهش حضور روسیه در بازار جهانی نفت

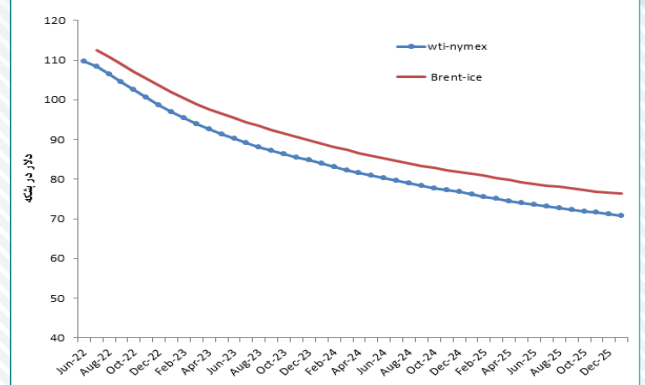
افزایش بی‌سابقه سرمایه‌گذاری دولتها در انرژی پاک

نمودار ۲. روند ماهانه تولید نفت خام اوپک

نمودار ۱. قیمت نفت برنت و وست تگزاس در بورس آیس و نایمکس در ۶ می ۲۰۲۲

اقتصاد نفت

بازده سهامداران با تخصیص سود سهام بالاتر، سود سهام ویژه و بازخرید سهام هدایت می‌کنند. بسیاری از شرکت‌ها به محدودیت‌های زنجیره تامین، تورم و نیروی کار اذعان داشتند که می‌تواند منجر به کندی رشد تولید نفت آمریکا نسبت به افزایشی که EIA و تحلیلگران انتظار دارند، شود. اکنون اولویت اصلی تسریع بازگشت سرمایه به سهامداران است و شرکتها بیان می‌دارند که خواه نفت ۱۵۰ دلار باشد، ۲۰۰ دلار یا ۱۰۰ دلار، برنامه‌های رشد خود را تغییر نمی‌دهند. اسکات شفیلد، مدیر عامل شرکت پایونیر پیش بینی می‌کند که تولید نفت ایالات متحده در سال جاری به میزان ۵۰۰ هزار تا ۶۰۰ بشکه در روز رشد کند، در حالی که برآوردهای EIA و سایر تخمین‌ها حاکی از رشد ۸۰۰ هزار بشکه در روز تا یک میلیون بشکه در روز است. به محدودیت‌های عملیاتی و انضباط سرمایه، ناامیدی این صنعت از دولت بایدن اضافه شده است که تولیدکنندگان و شرکت‌های نفتی را مقصر بالاترین قیمت بنزین در هشت سال گذشته می‌دانند، در حالی که خواستار جهش کوتاه‌مدت در تولید هستند. چاک شومر سناتور دموکرات آمریکایی و رهبر اکثریت سنا، شرکت‌های نفتی را با «کرکس‌ها» مقایسه کرد که سودهای بی‌سابقه‌ای را رزرو می‌کنند و از تراژدی‌های کووید و اوکراین برای دستکاری بازار استفاده می‌کنند.

افزایش گردش مالی شیل آمریکا

پس از سال‌ها تلاش برای افزایش تولید و پس از یک دوره کاهش قیمت‌های نفت، نفت شیل ایالات متحده از رکود ناشی از بیماری همه‌گیر بیرون آمده و همراه با نفت ۱۰۰ دلاری، با جریان‌های نقدی بی‌سابقه برای تولیدکنندگان نفت آمریکا همراه شده است. همزمان با ارائه گزارشات سه ماهه اول سال ۲۰۲۲ شرکت‌ها متعهد هستند که به هزینه‌های منضبط ادامه دهند و تنها رشد تولید متوسطی داشته باشند، حفر چاه دیگر هدف اصلی شیل نیست. بر اساس برآوردهای دیلویت که توسط بلومبرگ استناد شده است، در نتیجه بالاترین قیمت نفت از سال ۲۰۱۴ و نظم و انضباط سرمایه، نفت شیل تنها در سال ۲۰۲۲ در مسیر جریان‌های نقدی آزاد عظیمی است که مجموعاً بالغ بر ۱۷۲ میلیارد دلار است. دیلویت تخمین می‌زند که تا سال ۲۰۲۰، صنعت شیل در ۱۵ سال پس از اولین رونق آن، ۳۰۰ میلیارد دلار جریان نقدی خالص منفی داشته است. برخلاف دوره‌های قبلی، تولیدکنندگان آمریکایی اکنون بخش بزرگی از جریان‌های نقدی را برای افزایش

تصویب طرح نوپک (No Oil Producing and Exporting Cartels Act) در کمیته قضایی سنای آمریکا

وباره وارد شد. امروزه، عوامل زیادی وجود دارند که به طور هدفمند بر بازار «تأثیر می‌گذارند»، از جمله آزادسازی ذخایر استراتژیک نفت که صراحتاً برای تأثیرگذاری بر قیمت‌ها طراحی شده‌اند.

هدف، اطمینان از عرضه در بازارهای نفت است که تقاضا را برآورده می‌کند و اوپک در آنجا نقشی دارد. عواقب شرایطی که برای بازار با بحران روسیه و اوکراین ایجاد شد می‌تواند برای تولیدکنندگان نفت ایالات متحده شدید باشد، به همین دلیل است که مؤسسه نفت آمریکا (API) در مقابل آن ایستاده است. یک تهدید حمله به «دلار نفتی» در تکرار تهدید سال ۲۰۱۹ توسط سعودی‌ها برای فروش نفت خود به ارزهای دیگر در صورت قانونی شدن NOPEC است. به گزارش رویترز، اگر سعودی‌ها برای فروش نفت از دلار خارج شوند، تأثیر قابل توجهی بر وضعیت دلار و اهرم تجارت جهانی آمریکا خواهد داشت و با بحران روسیه و اوکراین و اعمال تحریم‌های شدید شرایط بدتر خواهد شد. در نظر بگیریید که حدود ۸۰ درصد از معاملات جهانی نفت به دلار انجام می‌شود. در ماه مارس سال جاری، گزارش‌هایی منتشر شد مبنی بر اینکه سعودی‌ها در حال بررسی فروش نفت به چین به یوآن هستند. این موضوعی است که چندین بار در چند دهه گذشته مطرح شده است، اما ظهور آن در ماه مارس همزمان با بدتر شدن روابط ایالات متحده و عربستان سعودی و بی‌اعتنایی آشکار دولت بایدن به ولیعهد سعودی است. شکل دوم تهدید می‌تواند افزایش قیمت نفت صادراتی به ایالات متحده باشد. این صرفاً یک واکنش منفی نیست، بلکه برعکس قصد فعلی NOPEC است و سعودی‌ها می‌توانند تنها با انتشار بیانیه‌ای مبنی بر اینکه ظرفیت اضافی ندارند، افزایش قیمت را مهندسی کنند. بازارها بلافاصله به این موضوع واکنش نشان خواهند داد. همانطور که رویترز اشاره می‌کند، موضع کاخ سفید در مورد این لایحه در بهترین حالت نامشخص است و معلوم نیست که آیا حمایت کافی در کنگره برای تصویب آن وجود خواهد داشت یا خیر.

پس از حدود دو دهه تلاش ناموفق، قانون NOPEC (بدون کارتل‌های تولید و صادرکننده نفت) روز پنجشنبه با رای کمیته قضایی سنا به تصویب رسید. این قانون ترکیبی عجیب از حمایت هر دو حزب را دارد، اما به نظر می‌رسد حتی کاخ سفید هم اکنون با احتیاط پیامدهای آن را می‌سنجد. این قانون که باید توسط کل سنا و مجلس تصویب شود و سپس توسط رئیس جمهور امضا شود، اساساً به سیستم قضایی ایالات متحده این امکان را می‌دهد که از اوپک (و هر تولیدکننده خارجی) به دلیل تبانی در قیمت‌ها و فعالیت‌های دستکاری بازار شکایت کند. با این حال، دو فرض اساسی در اینجا وجود دارد که با واقعیت وضعیت فعلی انرژی در هم شکسته است. فرض اول این است که اوپک مقصر دردهایی است که آمریکایی‌ها در پمپ بنزین تجربه می‌کنند، زیرا کشورهای عضو آن به طور پیش فرض در مورد سهمیه‌های تولید و افزایش قیمت‌های کالاهای مصرفی به دلیل افزایش هزینه‌های سوخت که حمل و نقل را بسیار گران می‌کند، «تبانی» می‌کنند. فرض دوم این است که اوپک تنها «کارتل» است که می‌تواند بر بازار نفت تأثیر بگذارد و این فرض نیز فرض کاملاً صحیحی نیست. به عنوان مثال اینکه ایالات متحده از بازار آزاد برخوردار است و نمی‌تواند تولیدکنندگان بزرگ شیل خود را کنترل کند و آنها را مجبور به افزایش تولید کند در حالی که ترجیح می‌دهند نظم مخارج را حفظ کنند و به سهامداران خود پاداش دهند، تقصیر اوپک نیست. همچنین این تنها وظیفه اوپک نیست که کاهش تولید را در زمانی که تولیدکنندگان آمریکایی ترجیح می‌دهند تولید خود را کاهش دهند، جبران کند. حتی اوپک نیز دیگر اوپک قبل نیست. این اوپک پلاس است که تعیین کننده است و در این مورد هم با توجه به اینکه نفت روسیه در حال کاهش است، شرایط مانند سابق نیست و بازار فعلی آن بازار نفتی نیست که در اوایل دهه ۲۰۰۰ وجود داشت، زمانی که ایده NOPEC ظهور کرد و حتی پس از آن، بارها

تحولات بازار نفت

به دلیل نگرانی های اقتصادی و افزایش ارزش دلار، قیمت نفت کاهش می یابد

سایر ارزها شد. آخرین اطلاعات نشان می دهند که رشد صادرات چین بشدت کاهش یافته که تقریباً در دو سال اخیر بی سابقه بوده است، زیرا این کشور مجدداً محدودیت‌ها را برای جلوگیری از گسترش کرونا تمدید کرده است. قیمت نفت در هفته گذشته پس از پیشنهاد کمیسیون اروپا برای تحریم تدریجی نفت روسیه افزایش یافت. با این حال، به دلیل درخواست برخی از کشورهای اروپای شرقی برای معافیت‌ها، تصویب این طرح به تعویق افتاده است. بدیهی است که اعضای اتحادیه اروپا برای دستیابی به توافق با مشکل مواجه شوند. بازارهای مالی همچنین تحت تاثیر نگرانی‌ها از محدودیت واردات نفت و گاز روسیه هستند، چرا که این مسئله برخی از اقتصادهای اروپایی را دچار مشکل می کند. رویترز گزارش داد مقامات آلمان برای توقف ناگهانی واردات گاز روسیه آماده می شود. کارشناسان اقتصادی معتقدند که توقف واردات گاز روسیه به آلمان باعث رکود اقتصادی عمیق خواهد شد و نیم میلیون شغل در این کشور از دست خواهد رفت.

قیمت نفت در روز سه شنبه هفته گذشته بیش از یک درصد کاهش یافت. قرنطینه‌های ناشی از ویروس کرونا در چین، افزایش ارزش دلار و نگرانی در مورد کاهش رشد اقتصادی جهان، باعث افزایش نگرانی‌ها در مورد چشم انداز تقاضای جهانی نفت شد. روز دوشنبه، هر دو شاخص نفت خام (وست تگزاس و برنت) بیشترین کاهش روزانه را از ماه مارس به ثبت رساندند. این کاهش منعکس کننده روند بازارهای مالی جهانی است، زیرا سرمایه گذاران به دلیل نگرانی در مورد افزایش نرخ بهره و تأثیر آن بر رشد اقتصادی، دارایی‌های پرریسک‌تر را رها می کنند. ارزش دلار به بالاترین حد خود در ۲۰ سال گذشته رسید و باعث گران شدن نفت برای دارندگان

عربستان قیمت فروش نفت خود را کاهش داد؛ احتمال کاهش قیمت جهانی نفت

در همین حال، نگرانی‌های اقتصادی گسترده‌تر در مورد تورم فزاینده و کندی رشد اقتصادی چین در بحبوحه قرنطینه‌های ناشی از کووید، زمینه ساز نگرانی‌ها در مورد وضعیت اقتصاد جهانی است. مقامات شانگهای این هفته محدودیت‌ها را در سراسر این شهر علی‌رغم کاهش تعداد موارد ابتلا گسترش دادند. همچنین شرکت نفت دولتی عربستان سعودی، آرامکو، اعلام کرد که قیمت نفت را در ماه ژوئن کاهش خواهد داد. این اقدام، حق مرغوبیت پرداختی خریداران آسیایی را از بیش از ۹ دلار در هر بشکه به ۴٫۶۰ دلار در هر بشکه می رساند. حق مرغوبیت^۱ پرداختی برای اکثر خریداران در سراسر اروپا نیز در ماه آینده کاهش می یابد. این اقدام عربستان سعودی نشان می دهد که روند تقاضای نفت کاهشی است که احتمالاً ناشی از دوره قرنطینه در سراسر چین به دلیل شیوع کووید، بحران اوکراین و کاهش رشد اقتصادی جهان است.

براساس گزارش بلومبرگ مبنی بر اینکه اتحادیه اروپا موضع خود را در مورد ممنوعیت واردات نفت روسیه ملایم‌تر می کند، روند کاهشی قیمت تقویت خواهد شد. مخالفت‌های مجارستان عامل اصلی بازدارنده این بلوک از ممنوعیت کامل نفت روسیه است. ویکتور اوربان، نخست وزیر مجارستان، به نگرانی‌های امنیتی در مورد این ممنوعیت اشاره کرده است. این کشور همچنین به شدت به فرآورده‌های پالایشی روسیه وابسته است. اتحادیه اروپا قبلاً به مجارستان و اسلواکی معافیت داده بود، اما براساس اظهارات اوربان، مجارستان به معافیت پنج ساله همراه با بودجه برای تغییر زیرساختها نیاز دارد.

1. premium

تحولات سیاست‌های راهبردی و ژئوپلیتیک

اعضا از جمله یونان، ممنوعیت پیشنهادی کشتی‌های متعلق به اتحادیه اروپا برای حمل نفت خام روسیه را لغو خواهد کرد. مذاکرات درباره بسته ششم تحریم‌ها ادامه دارد.

بانک‌های مرکزی، سیاست‌های پولی خود را سخت‌تر کرده‌اند تا تورمی را که به دلیل بحران روسیه و اوکراین تقویت شده است، مهار کنند و سرمایه‌گذاران به شدت منتظر انتشار شاخص قیمت مصرف‌کننده آمریکا در آوریل خواهند بود. شاخص کالای بلومبرگ که ۲۳ قرارداد آتی انرژی، فلزات و محصولات کشاورزی را دنبال می‌کند، در روز دوشنبه ۴/۳ درصد کاهش یافت که بزرگترین کاهش از اوایل ماه مارس است.

از زمان آغاز بحران روسیه و اوکراین در اواخر فوریه، بازار نفت تحت یک دوره نوسان معاملاتی قرار گرفته است. ایالات متحده و بریتانیا پیش از این اقدام به ممنوعیت واردات نفت از روسیه کرده‌اند، در حالی که اتحادیه اروپا به دنبال غلبه بر مخالفت‌های مجارستان نسبت به اقدامات مشابه است.

چالش‌های داخلی اتحادیه اروپا در تحریم نفت و گاز روسیه

اتحادیه اروپا مجبور شده است از برنامه‌های خود برای جلوگیری از واردات نفت خام روسیه در بحبوحه مخالفت کشورهای عضو دست بکشد. کمیسیون اتحادیه اروپا اولین بار هفته گذشته این سیاست بحث برانگیز را پیشنهاد کرد. فون در لاین رییس این کمیسیون در یک سخنرانی اذعان کرد که ممنوعیت واردات برای برخی از کشورهای عضو اتحادیه اروپا دشوار است. او گفت: «اجازه دهید واضح بگوییم: این کار آسان نخواهد بود. برخی از کشورهای عضو به شدت به نفت روسیه وابسته هستند. اما ما فقط باید روی آن کار کنیم.»

معاملات آتی وست تگ‌زاس اینترمدیت پس از افت حدود ۶ درصدی در روز دوشنبه، به زیر ۱۰۲ دلار در هر بشکه در معاملات آسیایی سقوط کرد. این اتحادیه پس از مخالفت

سکوت اوپک در مورد سیاست‌های تحریمی اروپا علیه نفت و گاز روسیه

در مورد تحریم‌ها علیه روسیه اجتناب کردند و مذاکرات را در زمان تقریباً کمتر از ۱۵ دقیقه به پایان رساندند.» در ماه مارس، دبیرکل اوپک، محمد بارکیندو، هشدار داد که هیچ ظرفیت مازادی در جهان برای جبران تحریم کامل فرضی صادرات نفت روسیه که بالغ بر ۷ میلیون بشکه در روز محصولات خام و پالایش شده است، وجود ندارد. با این حال، ظرفیت کافی برای جایگزینی صادرات روسیه به اتحادیه اروپا در داخل خود اوپک وجود دارد. بر اساس برآوردهای رایستاد انرژی به نقل از رویترز، عربستان سعودی، امارات متحده عربی، کویت و عراق روی هم ظرفیت تولید مازادی حدود ۴ میلیون بشکه در روز دارند. این خبر خوبی برای اتحادیه اروپا از نظر عرضه است ولی اتحادیه اروپا باید بداند که تامین منابع جایگزین آسان نیست، ضمن اینکه باید آن را با قیمت‌های نسبتاً مقرون به صرفه انجام دهد. اما در این شرایط عربستان، عراق، کویت و امارات انگیزه‌ای برای تخفیف ندارند. برعکس، آن‌ها انگیزه برای انجام کاری دارند که در حال حاضر شکل گرفته است، پایبندی به افزایش متوسط در تولید و لذت بردن از افزایش قیمت نفت.

اتحادیه اروپا می‌خواهد قبل از توقف مصرف بشکه‌های نفت روسیه، شش ماه به خود فرصت دهد تا تامین کنندگان جایگزین نفت خام را بیابد. بنابراین روسیه نیز می‌تواند از این شش ماه برای تغییر مسیر بیشتر نفت خود به شرق استفاده کند. بدون همراهی اوپک، اتحادیه اروپا ممکن است مجبور شود به شهروندان خود این خبر بد را بدهد که بنزین، گازوئیل و هر سوخت دیگر برای مدت طولانی‌تری گران خواهد بود.

سازمان کشورهای صادرکننده نفت و شرکای آن در اوپک پلاس به رهبری روسیه این هفته تصمیم گرفتند که تولید هدف خود را برای ماه آینده افزایش ندهند. این تصمیم به این معنی است که نفت اضافی برای جایگزینی بشکه‌های تحریم شده روسیه به اروپا نمی‌رسد. کمیسیون اروپا در اوایل این هفته تحریم نفتی نفت خام و محصولات پالایش شده روسیه را به عنوان بخشی از ششمین بسته تحریمی که توسط اتحادیه اروپا مورد بحث قرار گرفت، پیشنهاد کرد. اورسوال فون در لاین رئیس کمیسیون اروپا گفت که تحریم نفت خام پس از شش ماه و تحریم محصولات پالایش شده در پایان سال جاری اجرایی خواهد شد.

اتحادیه اروپا حدود ۳/۵ میلیون بشکه نفت خام و محصولات پالایش شده از روسیه وارد می‌کند. این حدود نیمی از کل صادرات نفت و فرآورده‌های نفتی روسیه و حدود یک چهارم واردات نفت اتحادیه اروپا است. قرار است این دوره شش ماهه به اعضای اتحادیه اروپا در یافتن تامین کنندگان جایگزین کمک کند. با این حال، این اقدامات بسیار ضعیف بوده و در عمل آنها هیچ برنامه‌ای برای افزایش تولید برای کمک به اتحادیه اروپا ندارند.

بر اساس گزارش رویترز در نشست روز پنج‌شنبه اوپک به نقل از دو منبع، نمایندگان «به طور کامل از هرگونه بحث

تحولات محیط زیست و فناوری

است. حجم جلوگیری شده از انتشار گازهای گلخانه ای در ۲۰۲۱ به میزان ۶٫۸ میلیون تن معادل CO₂ است. از این میزان ۱٫۶ میلیون تن به لطف مصرف انرژی خورشیدی و ذخیره سازی CO₂ تسلا است. تسلا همچنین اعلام کرد که بین سال‌های ۲۰۱۲ تا ۲۰۲۱، انرژی تولید شده توسط پنل‌های خورشیدی تسلا در سراسر جهان در مجموع به ۲۵٫۳۸ تراوات ساعت رسیده است. برق مصرفی در کارخانه‌ها و سایر تأسیسات تسلا و شارژ وسایل نقلیه تسلا در سراسر جهان ۲۵٫۲۷ تراوات ساعت است، به این معنی که تسلا انرژی تجدیدپذیر بیشتری نسبت به مصرف این شرکت و محصولاتش تولید کرده است. این شامل تقریباً ۴ گیگاوات سیستم‌های خورشیدی نصب شده توسط تسلا است.

قصد دارد عملیات دریایی را برای تولید نفت کم کربن برقی کند. این شرکت بیان کرد که به طور میانگین در تولید نفت دریایی حدود ۱۵ کیلوگرم انتشار کربن در هر بشکه در سال ۲۰۲۱ داشته است. با این حال ادعا می‌کند که می‌تواند تا سال ۲۰۳۰ با استفاده از روش‌های برق‌سازی، CO₂ کنونی به ازای هر بشکه را به تنها ۶ کیلوگرم کاهش دهد. شرکت‌های نفتی در سراسر جهان در سال گذشته در پاسخ به اهداف آژانس بین‌المللی انرژی و دولت‌ها برای کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای جهانی به خالص صفر تا سال ۲۰۵۰، سرمایه‌گذاری خود را در عملیات نفت کم کربن افزایش داده‌اند. شرکت‌های انرژی قصد دارند تا پایان این دهه تقریباً ۳۰۹ میلیارد دلار در پروژه‌های انرژی کم کربن در بریتانیا سرمایه‌گذاری کنند. علاوه بر پروژه‌های انرژی تجدیدپذیر، این امر همچنین به معرفی چندین فناوری جذب کربن در عملیات نفت و گاز کمک می‌کند. بریتیش پترولیوم اعلام کرد که باره اندازی چندین پروژه جدید در سال ۲۰۲۱ در واحد «گاز کم کربن» خود تولید را افزایش داده است. سال گذشته، شوروں اعلام کرد ۳۰۰ میلیون دلار در فناوری‌های کم کربن اختصاص داده است. اکسون ۳ میلیارد دلار فناوری CCS را اعلام کرده است و شرکت آمریکایی اکسید نتال پترولیوم نیز اعلام کرده است که CCS جزء اصلی از برنامه انتشار خالص صفر این کشور تا سال ۲۰۵۰ است.

تسلا: خودروهای برقی ارزانتر و پاکتر از خودروهای سوخت فسیلی است

تسلا، گول وسایل نقلیه برقی و ذخیره سازی بار دیگر رقابت خودروهای برقی خود را در برابر خودروهای بنزینی، هم از نظر قیمت و هم از نظر آلاینده‌گی، تشریح و اعلام کرد که ناوگان جهانی وسایل نقلیه، سیستم‌های ذخیره انرژی و پنل‌های خورشیدی آن در گذشته از انتشار ۸٫۴ میلیون تن معادل CO₂ جلوگیری کرده است. طبق گزارش تسلا در سال ۲۰۲۱، خودروهای برقی بیشترین تأثیر مثبت را بر محیط‌زیست نسبت به تمام روش‌های دیگر داشته

تولید نفت ادامه می‌یابد، اما با انتشار کربن کمتر

به نظر می‌رسد نفت با کربن کم برای آینده تولید سوخت‌های فسیلی حیاتی باشد، زیرا که جهان همچنان به شدت به نفت خام وابسته است. کشورها و شرکت‌های نفتی در سراسر جهان با تلاش برای پر کردن کاهش نفت روسیه، تولید نفت و برنامه‌های بلندمدت تولید خود را افزایش می‌دهند، اما برای دستیابی به وعده‌های بلندپروازانه انتشار کربن، نفت با کربن کم ضروری خواهد بود. چندین شرکت بزرگ نفتی بین‌المللی اعلام کرده‌اند که قصد دارند در سال‌های آینده تولید سوخت‌های فسیلی خود را به نفت با کربن کم، در کنار گاز طبیعی، تغییر دهند، زیرا در تلاش برای کاهش انتشار کربن بدون صرف نظر از نفت خام هستند. بیشتر این وعده‌های کربن کم مبتنی بر عملیات‌های جدید در مناطقی با اکتشافات ذخایر عظیم مانند کارائیب و آفریقا است. بسیاری از آنها عملیات موجود را در برخی مناطق رها کرده‌اند و به سمت کشورهایی که می‌توانند روش‌های تولید با کربن کم و فناوری جذب کربن را به کار گیرند روی آوردند. در ماه آوریل، اکوینور اعلام کرد که

اقتصاد نفت

تحریم‌ها و پیامدهای اقتصادی افزایش قیمت نفت

داود کیانی

۱- مقدمه

افزایش قیمت نفت در بازارهای جهانی با آغاز بحران روسیه و اوکراین شروع و با تنش میان دو قدرت بزرگ جهانی یعنی آمریکا و روسیه، اقتصاد جهان و بازار نفت دچار التهاب شد. عامل اصلی مؤثر بر روند رو به افزایش قیمت نفت، تحریم‌های اقتصادی بی‌سابقه غرب به رهبری آمریکا علیه روسیه بود. اگر تحریم‌های غرب علیه روسیه این میزان گسترده‌گی را نداشت، بازار نفت تا این حد دچار آشفتگی قیمت نمی‌شد. تحریم‌های بی‌سابقه علیه روسیه سبب گردید عرضه نفت این کشور در بازار با محدودیت روبه‌رو شده و نگرانی‌ها به همراه کمبود عرضه نفت در بازار قیمت‌ها را افزایش دهد؛ بازار نفتی که تحت تأثیر رهایی از بحران شیوع ویروس کرونا در حال رونق و عبور از رکود دوساله بود، اکنون با کمبود عرضه مواجه شده است.

بحران اوکراین و تحریم‌های اقتصادی، شوکی بزرگ به اقتصاد جهانی است که حتی قدرت‌های بزرگی مانند آمریکا نیز از آثار منفی و زیان‌های اقتصادی آن در امان نیستند. روسیه قصد دارد همه کشورهای به‌ویژه کشورهای غربی را در آسیب‌ها و زیان‌های تحریم‌های اقتصادی وضع شده شریک کند. آمریکا با آگاهی از آثار گسترده تحریم‌های اقتصادی علیه روسیه و بازار جهانی نفت به تشدید تحریم‌ها پرداخته و قصد دارد با افزایش قیمت نفت و افزایش التهاب در بازارهای جهانی، افکار عمومی آمریکا و جهان را علیه روسیه بسیج نماید و رئیس‌جمهور روسیه را متهم اصلی افزایش قیمت جهانی نفت قلمداد نماید. بازگشت نفت ایران به بازار می‌تواند تا حد زیادی کنترل قیمت‌های جهانی نفت و تعادل و ثبات را به دنبال داشته باشد. همچنین مقامات آمریکایی به ونزوئلا سفر کردند تا در خصوص امکان فروش نفت این کشور در بازار جهانی گفت‌وگو کنند.

در پی صدور فرمان تحریم نفت و گاز روسیه از سوی رئیس‌جمهور آمریکا بهای هر بشکه نفت پایه برنت از مرز ۱۳۳ دلار عبور کرد و قیمت هر اونس طلا نیز در بازارهای جهانی به بیش از دو هزار و ۵۶ دلار رسید. قیمت روبل روسیه به محض اعلام تحریم نفتی و گازی توسط آمریکا به شدت سقوط کرد. رئیس‌جمهوری آمریکا اعلام کرد که در پی بحران روسیه و اوکراین واردات نفت این کشور به آمریکا ممنوع می‌شود. او هشدار داد که آمریکایی‌ها شاهد افزایش قیمت‌ها خواهند بود و گفت: «دفاع از آزادی هزینه دارد». آمریکا در سال ۲۰۲۱ به‌طور

تحریم کشورهای تولیدکننده نفت به صورت مستقیم بر قیمت‌ها تأثیر خواهد گذاشت و باعث افزایش قیمت محصولات نفتی خواهد شد. تحریم نفت روسیه باعث شده قیمت‌های نفت افزایش یابد که بیش از هر چیز به دلیل نگرانی بازارهای جهانی از کمبود عرضه است. وقتی روسیه به عنوان یکی از تولیدکنندگان و صادرکنندگان عمده نفت جهان که بخش اعظم واردات انرژی کشورهای اروپایی را نیز به خود اختصاص داده است، مورد تحریم قرار گیرد و نتواند صادرات خود را انجام دهد، قطعاً افزایش قیمت را در پی خواهد داشت. طبق گزارش اداره اطلاعات انرژی آمریکا در سال ۲۰۲۰، روسیه سومین تولیدکننده بزرگ نفت و سایر مایعات نفتی در جهان (پس از ایالات متحده و عربستان سعودی) بوده است. این کشور به طور متوسط ۱۰/۵ میلیون بشکه در روز تولید نفت و مایعات نفتی داشته است. اروپا بازار اصلی روسیه برای صادرات نفت و گاز طبیعی این کشور بوده و در نتیجه سهم قابل توجهی از واردات نفت و گاز طبیعی اروپا از روسیه است. از زمان آغاز بحران روسیه و اوکراین و تحریم صنعت نفت روسیه، قیمت نفت در بازار جهانی افزایش یافته و رکورد بالای ۱۳۰ دلار به ازای هر بشکه را ثبت کرد. تأثیر تحولات ژئوپلیتیک بار دیگر اذهان فعالان سیاسی و اقتصادی جهان را متوجه اهمیت و تأثیرگذاری متغیرهای سیاسی بر بازار نفت کرده است. روسیه بزرگترین صادرکننده انرژی در جهان است. صادرات نفت، گاز و زغال سنگ با ارزش‌ترین جریان‌های درآمدی این کشور را تشکیل می‌دهند و از این رو اهداف اصلی سیاست تحریم هستند. مشکل این است که تحریم‌های انرژی منجر به افزایش شدید قیمت‌ها می‌شوند. در این گزارش تأثیر تحریم‌های نفتی روسیه و ارتباط آن با افزایش قیمت جهانی نفت مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد.

۲- تحلیل ارزیابی

روسیه از سال ۲۰۱۴ تحت تحریم‌های آمریکا و اتحادیه اروپا قرار گرفته است. این تحریم‌ها در واکنش به اقدامات و سیاست‌های دولت روسیه در قبال جزایر کریمه اعمال شد. تحریم‌های ایالات متحده عمدتاً بر دسترسی شرکت‌های انرژی روسیه به بازارهای سرمایه ایالات متحده و خدمات و فناوری برای حمایت از اکتشاف آب‌های عمیق و توسعه میادین جدید تأثیر می‌گذارد.

متوسط روزانه حدود ۷۰۰ هزار بشکه نفت و فرآورده‌های نفتی از روسیه وارد کرده که معادل ۸ درصد مجموع واردات ایالات متحده است. از این میزان واردات، روزانه نزدیک به ۲۰۰ هزار بشکه به نفت خام اختصاص داشته که سهم آن در صادرات روزانه روسیه حدود ۴ درصد است.

روسیه روزانه نزدیک به ۱۱ میلیون بشکه نفت خام تولید می‌کند. صادرات نفت خام این کشور در فوریه ۲۰۲۲ به ۶٫۷ میلیون بشکه در روز رسید که حدود نیمی از آن به پالایشگاه‌های اروپایی اختصاص یافت. برآوردها حاکی از آن است که روزانه ۱٫۶ میلیون بشکه نفت خام روسیه بدون خریدار در حال تولید است که در واقع نوعی توقف عرضه به شمار می‌رود و فهرست پالایشگاه‌هایی که داوطلبانه از خرید نفت روسیه اجتناب می‌کنند، در حال افزایش است. بیشتر صادرات نفت خام روسیه در اروپا به آلمان، هلند و لهستان اختصاص داشت. در منطقه آسیا و اقیانوسیه، چین بزرگترین واردکننده نفت روسیه بوده است. در میان کشورهای اروپایی هلند ۱۱ درصد، آلمان ۱۱ درصد، لهستان ۷ درصد، فنلاند ۴ درصد، اسلواکی ۲ درصد، ایتالیا ۲ درصد، لیتوانی ۲ درصد، مجارستان ۲ درصد و بقیه کشورهای اروپایی عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (OECD) ۸ درصد صادرات روسیه را تشکیل می‌دهند. همچنین در کشورهای آسیایی چین به مقدار ۳۱ درصد، کره جنوبی ۶ درصد، ژاپن ۲ درصد و بقیه کشورهای آسیایی ۳ درصد را تشکیل می‌دهند. بلاروس نیز ۶ درصد صادرات روسیه را به خود اختصاص داده است و بقیه کشورهای غیر عضو سازمان همکاری و توسعه اقتصادی OECD مقدار ۳ درصد صادرات روسیه را عهده دار بوده‌اند.

در سال ۲۰۲۱ تقاضای روزانه نفت بهبود یافت. سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) نیز با وجود بهبود تقاضا در سال ۲۰۲۱، تولیدش را تا حدی محدود نگه داشت و به افزایش قیمت نفت، پیش از شروع بحران روسیه و اوکراین، کمک کرد.

شاید بهترین راه حل برای ایالات متحده لابی کردن با صنایع نفت این کشور و کانادا باشد که دارای منابع پرباری از نفت شیل هستند و می‌توان تولید آن را با گسترش حفاری‌ها افزایش داد. کانادا هم اعلام کرده است که می‌تواند فوراً تولید نفت خام خود را ۴۰۰۰۰۰ بشکه در روز افزایش دهد. به این ترتیب پالایشگاه‌های آمریکا نفت خام بیشتری از کانادا وارد کنند و در عین حال بخشی از تولید آنها می‌تواند جایگزین محموله‌های سایر تامین کنندگان شود و به اروپا ارسال گردد.

قیمت‌های نفت در وضعیت دو گانه ای قرار گرفته‌اند. از یک سو ذخایر نفت پایین مانده است و از سوی دیگر معامله‌گران انرژی به اعلام محدودیت‌های کرونایی جدید در چین واکنش نشان می‌دهند. افزایش قیمت‌های نفت تحت تاثیر هشدار اوپک

صورت گرفت که اعلام کرد ۷ میلیون بشکه در روز صادرات نفت و فرآورده‌های نفتی روسیه ممکن است به دلیل تحریم‌ها یا اقدامات داوطلبانه از بازار حذف شود و جایگزین کردن این حجم از صادرات انرژی غیرممکن خواهد بود.

اعضای آژانس بین‌المللی انرژی با هدف مهار نوسان بازارهای نفت، در حال برنامه‌ریزی برای آزادسازی ۲۴۰ میلیون بشکه نفت از ذخایر استراتژیک در شش ماه آینده هستند که ۱۸۰ میلیون بشکه آن از ذخایر آمریکا برداشت خواهد شد و از ابتدای ماه مه، روزانه ۱ میلیون بشکه نفت به بازار عرضه می‌کند.

هند تحت تاثیر تخفیف‌های چشمگیر، از زمان آغاز بحران روسیه و اوکراین در اواخر فوریه، حداقل ۱۳ میلیون بشکه نفت از روسیه خریداری کرده است، در حالی که کل وارداتش در سال میلادی گذشته، ۱۶ میلیون بشکه بود.

برخی پیش‌بینی‌های موسسات تحلیلی بین‌المللی حاکی از آن است که قیمت نفت در صورت تحریم نفتی و گازی روسیه و البته تداوم بحران اوکراین، رشد ۲۰۰ دلاری را نیز تجربه می‌کند. این گمانه زنی باعث افزایش قیمت سوخت و بنزین در کشورهای غربی شده و آمریکا را با یکی از تورم‌های بالا در تاریخ خود روبه‌رو ساخته است.

۳- نقطه نظر کارشناسی

۱- با تحریم صنعت انرژی روسیه اکنون فرصت و زمان خوبی برای عرضه نفت ایران به بازار جهانی است. ایران می‌تواند در صورت لغو تحریم‌ها تا ۱ میلیون بشکه نفت به بازار جهانی و اروپا صادر نماید. یکی دیگر از کشورهای تولیدکننده نفت نیز ونزوئلا است که آمریکا تمایل دارد برای تعادل قیمت بازار نفت از توان تولیدی این کشور استفاده نماید و کشورهای عربستان و امارات متحده عربی نیز در حال حاضر برای این کار در نظر گرفته شده است تا خلاء احتمالی بازار نفت را تامین نمایند.

۲- تحریم نفت و گاز روسیه از طرف اروپا و آمریکا باعث گردید نفت خام قیمت بالای ۱۳۰ دلار در هر بشکه را نیز تجربه نماید، زیرا بازار جهانی نفت به نفت صادراتی روسیه متکی است و اروپا بخش اعظم نفت و گاز خود را از روسیه وارد می‌کند. این افزایش قیمت تاثیرات فراوانی بر اقتصاد بین‌الملل می‌گذارد و تورم را به دنبال خواهد داشت. این آشفتگی برای کشورهای واردکننده نفت بسیار خطرناک خواهد بود.

۳- التهاب بازار نفت وابسته به تحریم‌های نفت روسیه است. تاکنون نفت روسیه به صورت کامل مورد تحریم قرار نگرفته و تنها بخشی از نفت روسیه که مورد تحریم قرار گرفته، قیمت‌ها را تا ۱۳۰ دلار افزایش داده است. اگر کل نفت روسیه مورد تحریم کشورهای واردکننده قرار گیرد، بازار جهانی با افزایش شدید قیمت مواجه می‌گردد و باید جایگزینی برای روسیه بیابد.

بازار نفت

تحولات بازار نفت در هفته منتهی به ۶ می ۲۰۲۲

احتمال تحریم واردات نفت روسیه توسط اتحادیه اروپا و محدودیت‌های کرونایی در چین

مهدی یوسفی

رسید و قیمت نفت خام دوبی در بازار تک محموله با ۳/۶ درصد افزایش نسبت به هفته ماقبل به ۱۰۵/۹۸ دلار در بشکه رسید. در همین دوره زمانی قیمت نفت خام وست تگزاس با ۳/۹ درصد افزایش نسبت به هفته ماقبل به ۱۰۶/۶۸ دلار در بشکه رسید.

در هفته منتهی به ۶ می ۲۰۲۲ قیمت نفت خام‌های شاخص روند افزایشی داشت. سبداوپک با ۶/۶ درصد افزایش نسبت به هفته ماقبل در سطح ۱۱۱/۶۵ دلار در بشکه قرار گرفت و متوسط هفتگی نفت برنت موعداار با ۶/۷ درصد افزایش به ۱۰۹/۹۸ دلار در بشکه

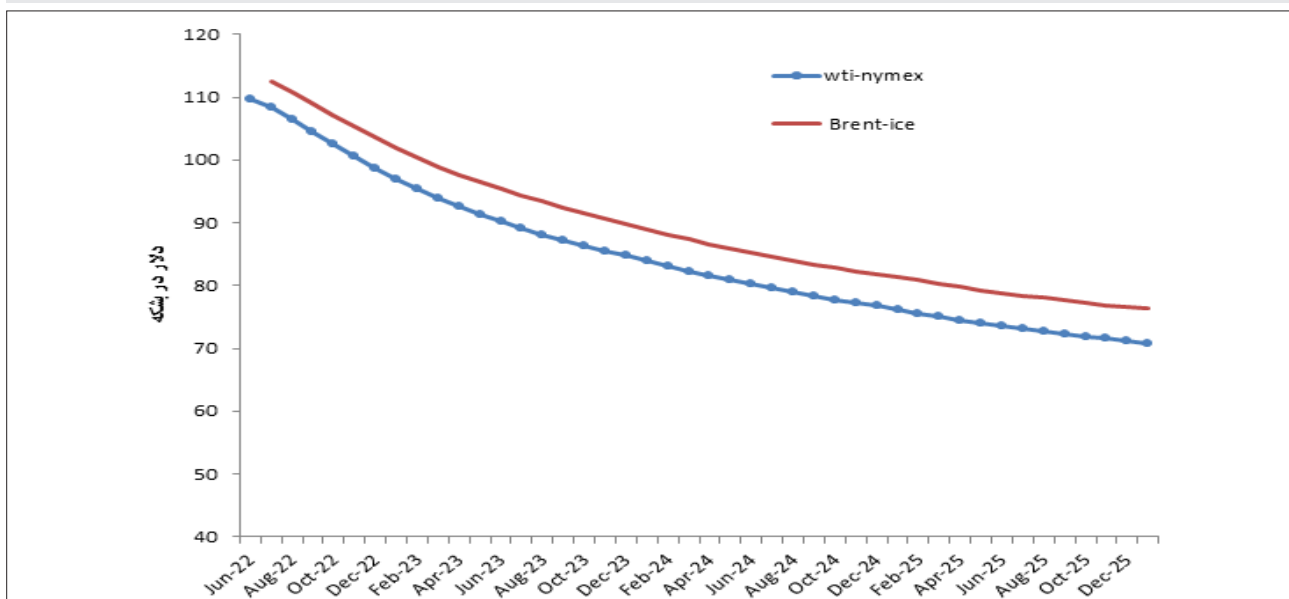
جدول ۱. تغییرات هفتگی نفت خام‌های شاخص (دلار در بشکه)

تغییرات نسبت به هفته قبل (درصد)	برنت موعداار	تغییرات نسبت به هفته قبل (درصد)	وست تگزاس	تغییرات نسبت به هفته قبل (درصد)	سبداوپک	هفته
-۷,۸	۱۰۳,۵۸	-۴,۲	۹۹,۱۵	-۴,۵	۱۰۴,۳۵	هفته منتهی به ۸ آوریل ۲۰۲۲
۰,۷	۱۰۴,۲۸	۲,۴	۱۰۱,۵۲	-۰,۱	۱۰۴,۲۷	هفته منتهی به ۱۵ آوریل ۲۰۲۲
۱,۶	۱۰۵,۹۶	۲,۶	۱۰۴,۲	۴,۶	۱۰۹,۱	هفته منتهی به ۲۲ آوریل ۲۰۲۲
-۲,۷	۱۰۳,۰۷	-۱,۵	۱۰۲,۶۶	-۴,۰	۱۰۴,۷	هفته منتهی به ۲۹ آوریل ۲۰۲۲
۶,۷	۱۰۹,۹۸	۳,۹	۱۰۶,۶۸	۶,۶	۱۱۱,۶۵	هفته منتهی به ۶ می ۲۰۲۲

قیمت قرارداد ماه اول وست تگزاس ۱۰۹/۷۷ دلار در بشکه بود که نسبت به قرارداد ماه چهارم به مقدار ۵/۳۲ دلار در بشکه بیشتر بود. وضعیت بکواردیشن در بازار آتی‌ها بیانگر آنست که رشد تقاضا بیش از رشد عرضه است و بازار با کمبود عرضه مواجه بوده و از ذخیره‌سازی‌ها برداشت می‌شود.

در ۶ می ۲۰۲۲ در بازار فیوچر و در بورس آیس، قیمت نفت برنت در وضعیت بکواردیشن قرار داشت. قرارداد ماه اول برنت ۱۱۲/۳۹ دلار در بشکه بود که نسبت به قرارداد ماه چهارم به مقدار ۵/۲۳ دلار در بشکه بالاتر بود. قیمت نفت وست تگزاس در بورس نایمکس نیز در وضعیت بکواردیشن قرار داشت و

نمودار ۱. قیمت نفت برنت و وست تگزاس در بورس آیس و نایمکس در ۶ می ۲۰۲۲

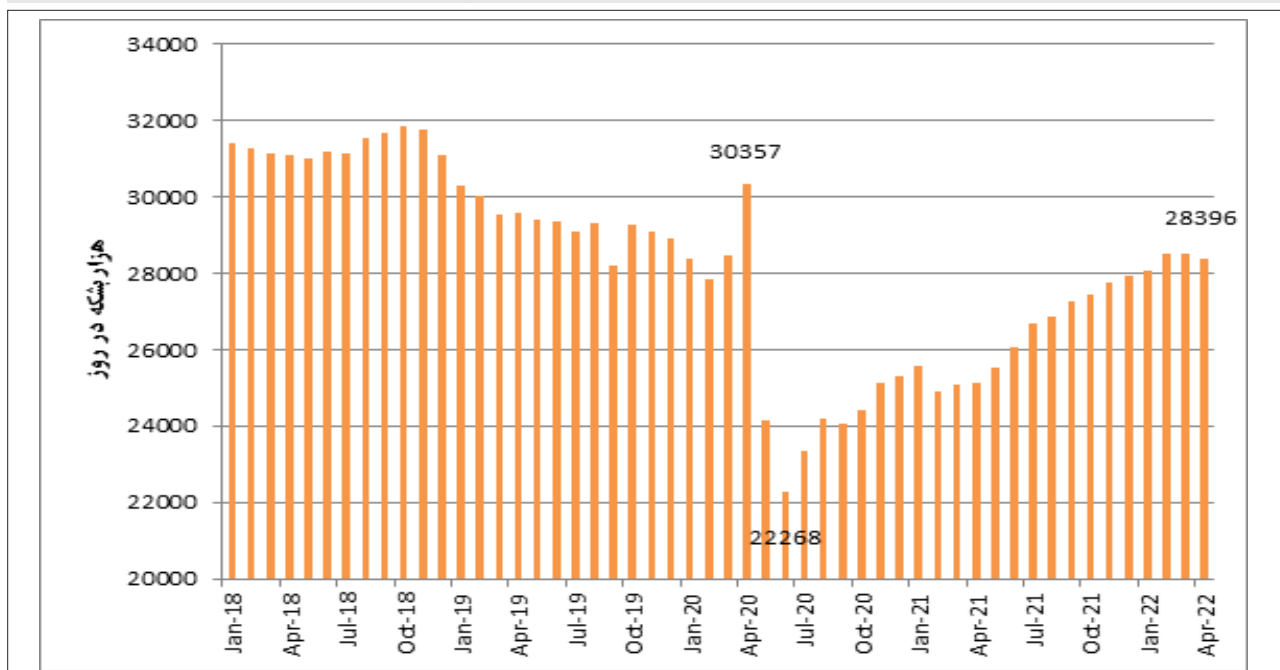
در هفته منتهی به ۶ می ۲۰۲۲ عوامل مختلفی در نوسانات قیمت نفت موثر بود که در ذیل به مهمترین آنها به تفکیک عوامل تضعیف کننده و تقویت کننده اشاره می شود.

تقویت کننده:

۱. ادامه سیاست اوپک پلاس مبنی بر عدم تغییر در برنامه افزایش تولید؛ در بیست و هشتمین جلسه وزیران نفت اوپک پلاس که در ۵ می ۲۰۲۲ برگزار شد، توافق شد که افزایش تولید ماهانه برای ماه ژوئن ۴۳۲ هزار بشکه در روز باشد. جلسه بعدی اوپک در ۲ ژوئن برگزار می شود؛
۲. کاهش تولید و صادرات نفت روسیه؛ پیش بینی می شود تولید روسیه تا پایان سال ۲۰۲۲ حدود ۲/۵ تا ۳ میلیون بشکه در روز کاهش یابد. بر اساس برآوردهای اولیه تولید نفت خام روسیه در ماه آوریل ۹/۳۰ میلیون بشکه در روز کاهش یافته و به ۹/۰۸ میلیون بشکه در روز رسیده است؛
۳. ادامه بحران اوکراین و وضع تحریمات گسترده علیه روسیه و نگرانی نسبت به ممنوعیت واردات نفت روسیه توسط اتحادیه اروپا، در ششمین بسته تحریمی اتحادیه اروپا علیه روسیه که در ۴ می اعلام شد در صورت تصویب توسط همه اعضا، واردات نفت از روسیه در طی شش ماه و واردات فرآورده تا پایان سال ممنوع می شود؛
۴. ادامه توقف مذاکرات هسته ای ایران و گروه ۴+۱؛
۵. ناتوانی برخی تولیدکنندگان اوپک پلاس در تولید به مقدار سهمیه تعیین شده و پیش بینی این روند در ماه های آتی؛
۶. کاهش ظرفیت مازاد تولید همزمان با افزایش ریسک های ژئوپلیتیک

۷. اداره اطلاعات انرژی آمریکا اعلام کرد در هفته منتهی به ۲۹ آوریل ۲۰۲۲ ذخیره سازیهای بنزین در آمریکا با ۲/۲ میلیون بشکه کاهش به ۲۲۸/۶ میلیون بشکه رسید و ذخایر فرآورده های میان تقطیر با ۲/۴ میلیون بشکه کاهش به ۱۰۴/۹ میلیون بشکه رسید؛
۸. در هفت روز منتهی به ۳ می خالص وضعیت خرید بورس بازان در بازار نایمکس با ۳۵۷۵ قرارداد افزایش به ۲۲۴۵۲۶ قرارداد رسید؛
۹. انجمن نفت آمریکا (API) اعلام کرد که در هفته منتهی به ۲۹ آوریل ذخیره سازیهای نفت خام این کشور ۳/۴۷۹ میلیون بشکه کاهش یافته است. در حالیکه پیش بینی می شد که ۱/۱۶۰ میلیون بشکه افزایش یابد؛
۱۰. توقف روند افزایشی تولید نفت خام آمریکا، بر اساس گزارش اداره اطلاعات انرژی آمریکا در هفته منتهی به ۲۹ آوریل تولید نفت خام آمریکا ۱۱/۹ میلیون بشکه در روز بود که به مدت سه هفته در این سطح ثابت بوده است؛
۱۱. احتمال وضع تحریمات ثانویه توسط آمریکا بر علیه خریداران نفت روسیه؛
۱۲. بر اساس برآوردهای اولیه تولید اوپک در ماه آوریل با ۱۲۵ هزار بشکه در روز کاهش به ۲۸/۴۰ میلیون بشکه در روز رسیده است علاوه بر این تولید غیر اوپک نیز با ۶۷۰ هزار بشکه در روز کاهش به ۴۴/۲۱ میلیون بشکه در روز رسیده است؛

نمودار ۲. روند ماهانه تولید نفت خام اوپک

تضعیف‌کننده:

خصوص نوع جهش یافته آن موسوم به امیکرون و تاثیرگذاری بر روند در حال رشد تقاضای نفت کاهش یافته اما به دلیل ادامه محدودیت‌های کرونایی در چین هنوز برخی نگرانیها در این مورد وجود دارد؛

۶. در هفته منتهی به ۶ می ۲۰۲۲ تعداد دکل‌های حفاری فعال در بخش نفت آمریکا با ۵ دکل افزایش نسبت به هفته قبل به ۵۵۷ دکل رسید؛

۷. نگرانی نسبت به وضعیت اقتصادی چین و کاهش شاخص pmی به پایین ترین سطح در دو سال گذشته؛

۸. بر اساس گزارش پلاتس صادرات نفت روسیه اگرچه در ماه مارس کاهش داشته اما در ماه آوریل در سطح قبل از حمله به اوکراین بوده است؛

۹. افزایش نرخ بهره توسط فدرال رزرو آمریکا و بانک مرکزی انگلستان و نگرانی نسبت به رکود اقتصادی در این دو کشور.

۱. برداشت ۲۴۰ میلیون بشکه از ذخایر استراتژیک توسط آمریکا و کشورهای عضو آژانس بین‌المللی انرژی در طی پنج ماه آینده؛

۲. پیش‌بینی کاهش رشد اقتصادی و کاهش رشد تقاضا برای نفت در سال ۲۰۲۲؛

۳. تقویت ارزش دلار، شاخص ارزش دلار در هفته منتهی به ۲۹ آوریل ۱۰۲/۸۰ بود که در هفته منتهی به ۶ می به ۱۰۳/۳۸ رسید؛

۴. اداره اطلاعات انرژی آمریکا اعلام کرد که در هفته منتهی به ۲۹ آوریل ۲۰۲۲ ذخیره‌سازیهای نفت خام آمریکا با ۱/۳۰۳ میلیون بشکه افزایش به ۴۱۵/۷۲۷ میلیون بشکه رسید. در همین مقطع زمانی ذخیره‌سازیهای نفت خام در منطقه کوشینگ آمریکا با ۱/۳۷۹ میلیون بشکه افزایش به ۲۸/۸۲۹ میلیون بشکه رسید؛

۵. اگرچه نگرانی نسبت شیوع موج‌های جدید ویروس کرونا به

ابعاد و پیامدهای کاهش حضور روسیه در بازار جهانی نفت

ندا علم‌الهدی

۱- مقدمه

روسیه سومین تولیدکننده بزرگ نفت جهان پس از ایالات متحده و عربستان سعودی است. در ژانویه ۲۰۲۲، کل تولید نفت روسیه ۱۱/۳ میلیون بشکه در روز بود که ۱۰ میلیون بشکه در روز آن نفت خام، ۹۶۰ هزار بشکه در روز میعانات گازی و ۳۴۰ هزار بشکه در روز NGL بود. در مقایسه، کل تولید نفت آمریکا ۱۷/۶ میلیون بشکه در روز بود در حالی که عربستان سعودی ۱۲ میلیون بشکه در روز تولید می‌کرد. روسیه در دسامبر ۲۰۲۱، ۷/۸ میلیون بشکه در روز صادرات داشته که از این میزان نفت خام و میعانات گازی ۵ میلیون بشکه در روز معادل ۶۴ درصد بوده است. صادرات فرآورده‌های نفتی در مجموع ۲/۸۵ میلیون بشکه در روز بوده که از این میزان ۱/۱ میلیون بشکه در روز گازوئیل، ۶۵۰ هزار بشکه در روز نفت کوره و ۵۰۰ هزار بشکه در روز نفتا و ۲۸۰ هزار بشکه در روز نفت گاز و کیوم (VGO) بوده است. بنزین، LPG، سوخت جت و کک نفتی نیز ۳۵۰ هزار بشکه در روز باقی مانده را تشکیل می‌دادند.

حدود ۶۰ درصد از صادرات نفت روسیه به کشورهای اروپایی عضو سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD) و ۲۰ درصد دیگر به چین می‌باشد. براساس گزارش ماه نوامبر ۲۰۲۲ (آخرین آمار رسمی ماهانه نفت در دسترس) OECD اروپا در مجموع ۴/۵ میلیون بشکه در روز نفت از روسیه (۳۴ درصد از کل واردات خود) وارد کرده که از این میزان ۳/۱ میلیون بشکه در روز نفت خام و ۱/۳ میلیون بشکه در روز فرآورده‌های نفتی بوده است. OECD آسیا اقیانوسیه ۴۴۰ هزار بشکه در روز نفت از روسیه در ماه نوامبر (۵ درصد کل واردات) وارد کرده است، در حالی که کشورهای OECD آمریکا طی همان ماه ۶۲۵ هزار بشکه در روز (۱۷ درصد از کل واردات) نفت وارد کردند. تقریباً ۷۵۰ هزار بشکه در روز نفت خام از طریق سیستم خط لوله دروژبا به اروپا تحویل می‌شود. بیشترین خطر توقف مربوط به ۲۵۰ هزار بشکه در روز نفت روسیه است که از طریق شاخه جنوبی خط لوله دروژبا برای تامین مجارستان، اسلواکی و جمهوری چک از اوکراین عبور می‌کند. چین بزرگترین خریدار نفت روسیه است. روسیه همچنین تامین کننده بخش قابل توجهی از نفت خام

بلاروس، رومانی و بلغارستان و فرآورده‌های نفتی بسیاری از کشورهای شوروی سابق (FSU) از جمله اوکراین است. از این رو کشور روسیه یک عضو مهم در بازار جهانی نفت محسوب می‌شود که خلأ آن می‌تواند لطمات جبران ناپذیری به بازار جهانی انرژی وارد کند و به راحتی قابل جایگزینی نباشد. لذا نیاز است تا این بازار در شرایط حاضر به صورت اجمالی مورد بررسی قرار گیرد.

۲- ارزیابی گزارش: نکات محوری

اقدامات شدید قرنطینه جدید در بحبوحه افزایش موارد کووید ۱۹ در چین منجر به تجدید نظر نزولی در انتظارات برای تقاضای جهانی نفت در سه ماهه دوم و در کل سال ۲۰۲۲ شده است. در نتیجه، برآورد برای تقاضای جهانی نفت در مقایسه با گزارش ماه گذشته به میزان ۲۶۰ هزار بشکه در روز کاهش یافته است و اکنون انتظار می‌رود تقاضا در سال ۲۰۲۲ به طور متوسط ۹۹/۴ میلیون بشکه در روز باشد که ۱/۹ میلیون بشکه در روز نسبت به سال ۲۰۲۱ افزایش یافته است.

عرضه جهانی نفت در ماه مارس ۲۰۲۲ با ۴۵۰ هزار بشکه در روز افزایش به ۹۹/۱ میلیون بشکه در روز رسید که در بیشترین افزایش مربوط به کشورهای غیراوپک پلاس بود. انتظار می‌رود عرضه نفت روسیه در ماه آوریل ۱/۵ میلیون بشکه در روز کاهش یابد و این کاهش از ماه می به حدود ۳ میلیون بشکه در روز برسد. علیرغم اختلال در عرضه نفت روسیه، کاهش تقاضا، افزایش مداوم تولید از اعضای اوپک پلاس همراه با ایالات متحده و سایر کشورهای غیراوپک پلاس و آزادسازی ذخایر کشورهای عضو آژانس بین‌المللی انرژی می‌تواند از ایجاد کسری شدید جلوگیری کند.

بازارهای نفتی که برای مقابله با کاهش عرضه و جابجایی ناشی از تهاجم روسیه به اوکراین تلاش می‌کنند، از حمایت‌های آمریکا و آژانس بین‌المللی انرژی برای آزادسازی ذخایر هماهنگ شده برخوردار هستند. کشورهای عضو آژانس بین‌المللی انرژی در ۱ آوریل توافق کردند که برای دومین بار در مدت یک ماه از ذخایر استراتژیک خود استفاده کنند، این بار به میزان ۱۲۰ میلیون بشکه.

منافع خود هستند و با هر فروشنده ای که تخفیف بیشتر و نفت ارزان تری در اختیار داشته باشد وارد معامله می شوند. هند تلاش می کند تخفیف بیشتری برای خرید نفت روسیه برای جبران ریسک معامله با این کشور دریافت کند. این می تواند زنگ خطری برای کشور ما به عنوان کشوری که در بازار جهانی سالهاست شرایط کنونی بازار نفت روسیه را داراست و تحت تحریم های یکجانبه قرار دارد باشد. از این رو باید علاوه بر تلاش در جهت حفظ بازار فعلی، به فکر یافتن بازارهای جدید بود.

• تحریم نفت روسیه توسط اتحادیه اروپا می تواند تورم لجام گسیخته ای را در این کشورها موجب شود. از این رو به فکر یافتن جایگزین برای نفت روسیه خواهند بود. در این شرایط توجه و تمرکز بر این فضا و کسب سهم در بازار باید اولویت کشور ما باشد. بیشتر کشورهای اروپای شرقی وابستگی بیش از ۵۰ درصد به نفت روسیه دارند و اگر این تحریم ها اتفاق بیافتد، نفت روسیه در کوتاه مدت در بازار جهانی تنها با صرف هزینه های اضافی و چالش های لجستیک قابل جایگزینی است. در حال حاضر بازار چین به دلیل قرنطینه با کاهش تقاضا روبرو شده است و با رشد دوباره می تواند بازار مناسبی برای نفت روسیه باشد. لذا متضرر اصلی بازار اروپا خواهد بود.

• شاید افزایش عرضه نفت اوپک پلاس در صورت تحقق بتواند این شکاف را بپوشاند، اما روسیه یکی از اعضای اصلی اوپک پلاس است و هر گونه حرکتی علیه روسیه، اتحادی را که مدت ها برای تثبیت قیمت جهانی نفت مهم بوده، به خطر می اندازد.

• افراطی ترین گام به جز نفت، ممنوعیت واردات گاز طبیعی روسیه خواهد بود، گازی که عمدتاً از طریق خطوط لوله می گذرد و جایگزینی آن سخت تر از نفت است، زیرا تحویل از طریق دریا از سایر تامین کنندگان نمی تواند این کمبود را پوشش دهد. طبیعی است که در صورت تحریم صادرات گاز روسیه جایگزینی آن تنها از طریق LNG قابل جایگزینی می باشد که عرضه کنندگان آن باید آمادگی خود را جهت صادرات محموله های LNG افزایش دهند.

منابع و مأخذ:

- Oil Market Report - April 2022, IEA
- PEC Monthly Oil Market Report – April 2022
- Oil Market and Russian Supply, IEA, 2022

به دنبال اعلام آزادسازی ذخایر ایالات متحده و آژانس بین المللی انرژی، قیمت نفت خام تقریباً ۱۰ دلار در هر بشکه کاهش یافت و شاخص نفت خام برنت در حدود ۱۰۴ دلار در هر بشکه معامله شد.

کشورهای عضو اوپک پلاس با اصرار بر اینکه کمبود عرضه وجود ندارد، در ۳۱ مارس توافق کردند که به افزایش ماهانه متوسط تولید در ماه می پایبند باشند.

کاهش عرضه و صادرات نفت روسیه ادامه دارد. گزارش شده است که در ماه آوریل تقریباً ۷۰۰ هزار بشکه در روز از تولید این کشور متوقف شده است. انتظار می رود که این کاهش به طور متوسط به ۱/۵ میلیون بشکه در روز افزایش یابد، زیرا پالایشگاه های روسی کاهش تولید خود را تمدید می کنند، خریداران بیشتری از خرید بشکه های نفت روسیه اجتناب می کنند و ظرفیت ذخیره سازی روسیه کاهش می یابد. از ماه های آتی، نزدیک به ۳ میلیون بشکه از تولید نفت روسیه ممکن است به دلیل تحریم های بین المللی و با اعمال تأثیر گسترده تحریم های مشتری محور، تحت ریسک باشد. در حالی که برخی از خریداران، به ویژه در آسیا، خرید نفت روسیه با تخفیف شدید را افزایش داده اند، مشتریان سنتی در حال کاهش هستند. در حال حاضر، هیچ نشانه ای از افزایش حجم صادرات به چین وجود ندارد، جایی که پالایشگاه ها به دلیل افزایش اخیر موارد کووید ۱۹ و محدودیت های جدید تقاضای نفت را کاهش داده اند.

قرنطینه های سختگیرانه در چین موجب شده است تا در برآورد برای تقاضای نفت در سه ماهه دوم و در کل سال تجدید نظر شود. علاوه بر این، داده های کامل تر تقاضا برای سه ماهه اول، به ویژه در ایالات متحده، به شدت کمتر از برآوردهای اولیه بوده است. در نتیجه، تقاضای جهانی نفت برای سال ۲۰۲۲ به میزان ۲۶۰ هزار بشکه در روز کاهش یافته است و اکنون پیش بینی می شود که به طور متوسط به ۹۹/۴ میلیون بشکه در روز برسد که ۱/۹ میلیون بشکه در روز نسبت به سال ۲۰۲۱ افزایش یافته است. انتظارات کمتر تقاضا و افزایش مداوم تولید از سوی اعضای اوپک پلاس خاورمیانه همراه با ایالات متحده و سایر کشورهای خارج از ائتلاف اوپک پلاس باید بازار را به تعادل بازگرداند، اما چشم انداز کلی در بالاترین سطح به سر می برد.^۱

۳- نقطه نظر کارشناسی مؤسسه

• تخفیف های موجود بر نفت روسیه و حضور فعال تر در بازارهای شرق آسیا مانند چین و هند می تواند زنگ خطری برای کشور ما باشد، زیرا کشور هند و چین بیشتر به دنبال

افزایش بی سابقه سرمایه گذاری دولت‌ها در انرژی پاک

پیمان نیلچی پور، اعظم محمد باقری

۱- مقدمه

هر چند آخرین گزارش پایش بهبود پایداری اقتصادی آژانس بین المللی انرژی، نشانه‌های امیدوارکننده‌ای را از سوی اقتصادهای پیشرفته در خصوص ظهور اقتصاد جهانی جدید انرژی منعکس می‌کند، اما حتی در این اقتصادها نیز برخی از منابع مالی مصوب با خطر نرسیدن به بازار طبق برنامه‌ی زمانی پایش بینی شده مواجه هستند. تأخیر در برنامه‌های دولتی، نابسامانی‌های جاری در زنجیره‌ی تأمین، کمبود نیروی کار و عدم اطمینان مالی، مسیر پیشرفت پروژه‌ها را مسدود کرده است. علاوه بر این، اقدامات مرتبط با بخش مصرف‌کنندگان، از جمله مشوق‌های بازسازی ساختمان‌ها و خرید خودروهای برقی به دلایلی نظیر مقررات دست و پاگیر و اطلاع‌رسانی ضعیف مورد توجه کافی قرار نمی‌گیرند. از اینرو دولت‌هایی که بتوانند مقررات دست و پاگیر را برداشته و به سرعت برنامه‌های مؤثر خود را اجرا کنند، از جایگاه محکمی در پارادایم جدید اقتصاد انرژی جهان برخوردار شده و قادر خواهند بود که مسیر محدودسازی افزایش درجه حرارت جهانی به ۱٫۵ درجه را هموار سازند. با این حال تحقق این هدف نیازمند اهداف جاه طلبانه بیشتر و اقدامات فوری و اساسی در خصوص بهره‌برداری از منابع انرژی پاک بویژه از سوی اقتصادهای در حال توسعه است.

افزایش قیمت سوخت‌های فسیلی که به دلیل بحران روسیه و اوکراین شدت یافته، دولت‌ها را وادار ساخته تا هم برای به صرفه نگه داشتن انرژی به اقدامات فوری دست بزنند و هم روش‌های کاهش وابستگی به سوخت‌های فسیلی را مورد تحقیق و بررسی قرار دهند. گزارش پایش آژانس بین‌المللی انرژی نشان می‌دهد که حمایت‌های مالی فوری دولت‌ها در سراسر جهان جهت مقرون به صرفه بودن انرژی پاک برای خانوارها و کسب و کارها از ابتدای فصل زمستان در نیم‌کره‌ی شمالی در سال ۲۰۲۱ به ۲۷۰ میلیارد دلار رسیده است؛ اما بسیاری از اقدامات مؤثرتر برای کاهش تقاضای نفت و گاز، از جمله نصب پمپ‌های حرارتی برقی و گسترش استفاده از حمل و نقل عمومی، دوچرخه و قطارهای سریع‌السیر، هنوز تا این تاریخ حمایت‌های دولتی مورد نیاز را دریافت نکرده‌اند.

آخرین گزارش پایش آژانس بین‌المللی انرژی در ارتباط با بهبود پایداری، حاکی از آن است که بودجه‌ی دولت‌ها در سراسر جهان برای تأمین انرژی پاک در پنج ماه گذشته به رغم عدم توازن‌های موجود، ۵۰ درصد افزایش یافته و در حال حاضر به بیش از ۷۱۰ میلیارد دلار رسیده است. این بودجه بی‌سابقه، ۴۰ درصد بیشتر از بودجه‌ی ای است که دولت‌ها در پی بحران مالی جهانی سال ۲۰۰۸ به منظور تأمین انرژی پاک در بسته‌های محرک اقتصادی خود به تصویب رساندند. بخش عمده‌ی این تلاش را اقتصادهای پیشرفته به انجام رسانده و قصد دارند بیش از ۳۷۰ میلیارد دلار تا پیش از پایان سال ۲۰۲۳ در این زمینه هزینه کنند. البته مبلغ کلی منابع مالی مصوب جهت اقدامات بهبود پایدار در میان اقتصادهای نوپا و در حال توسعه یک‌دهم مبلغ اقتصادهای پیشرفته است که نشان از اوضاع بسیار متفاوت اقتصادی آن‌ها دارد. در اقتصادهای نوپا و در حال ظهور، مبلغی در حدود ۵۲ میلیارد دلار برای سرمایه‌گذاری در بهبود پایدار تا پایان سال ۲۰۲۳ برنامه‌ریزی شده است که بسیار کم‌تر از حدی است که برای ماندن در مسیر انتشار صفر خالص تا سال ۲۰۵۰ لازم است. این شکاف احتمالاً در کوتاه‌مدت کم نخواهد شد، زیرا این دولت‌ها در حال حاضر در پی نزاع میان روسیه و اوکراین و در میان افزایش قیمت کالاها، با ابزارهای مالی محدودی که در اختیار دارند، با چالش حفظ توان اقتصادی شهروندان خود جهت تأمین غذا و سوخت روبه‌رو هستند.

۲- تحلیل و ارزیابی

دستیابی به انتشار صفر خالص تا سال ۲۰۵۰ در نتیجه تلاش کشورهای محقق خواهد شد که تأمین انرژی پاک را در برنامه‌های بهبود اقتصادی خود قرار داده‌اند. البته شرایط مالی و اقتصادی کشورهای نیز در این مسیر تعیین‌کننده خواهد بود. از اینرو «همکاری بین‌المللی به منظور تغییر این روندها در سرمایه‌گذاری‌های حوزه‌ی انرژی پاک، مخصوصاً در اقتصادهای نوپا و در حال توسعه بسیار مهم و اساسی است».

۳- اظهار نظر کارشناسی

از يك سو برخی اقتصادهای پیشرفته ریسک اعطای تمام بسته‌های بهبود پایدار خود را در برنامه‌ی زمانی صورت گرفته نمی‌پذیرند و از سوی دیگر بعضی از دولت‌ها هنوز به اندازه‌ی کافی برای ایجاد کانال‌های تأمین منابع مکفی برنامه‌ریزی نکرده‌اند و سیستم‌های حمایت از مصرف‌کننده‌ها (برای مثال یارانه‌های بازسازی ساختمان‌ها، اعتبارهای مالیاتی و مشوق‌ها برای نصب پمپ‌های حرارتی برقی) به دلیل کمبود اطلاعات و موانع اداری به اندازه‌ی کافی در دسترس عموم قرار نگرفته است. علاوه بر این، مشکلات به‌جامانده از شرایط قرنطینه از جمله موانع زنجیره‌ی تأمین، کمبود نیروی کار و افزایش شدید قیمت‌ها از سرعت پیشرفت پروژه‌ها کاسته و در بعضی موارد تکمیل آن‌ها را به خطر انداخته است. مجموعه این عوامل موجب شده است که جهان علیرغم پیشرفت‌های صورت گرفته در بهره‌گیری از انرژی‌های پاک از آنچه مورد نیاز است، فاصله بگیرد که رفع آن نیازمند اراده سیاسی همه دولت‌ها و مرتفع نمودن موانعی است

که این مسیر را با تأخیر مواجه می‌کند. بدین ترتیب در مجموع، سرمایه‌گذاری عمومی دولت‌ها برای انرژی پایدار همچنان بخش کوچکی از ۱۸/۲ تریلیون دلار نقدینگی مالی است که دولت‌ها برای مقابله با تأثیرات اقتصادی بحران کرونا تخصیص داده‌اند؛ اما برآورد آژانس بین‌المللی انرژی آن است که منابع مالی دولتی که برای صرف هزینه تا پیش از سال ۲۰۲۳ تصویب شده‌اند، همراه با مشارکت بیشتر بخش خصوصی به بیش از ۱/۶ تریلیون دلار سرمایه‌گذاری پایدار افزایش یابد.

منابع:

- آژانس بین‌المللی انرژی

- Clean energy spending in governments 'economic recovery packages has surged by 50% since the end of October, reaching unprecedented levels, 12 April 2022.

موسسه مطالعات بین المللی انرژی